Język kaszubski należy do języków zachodniosłowiańskich. Jest jednym z języków pomorskich. Usamodzielnił się najprawdopodobniej ok. XIV w. Przyczyną wyodrębnienia się kaszubszczyzny z innych języków słowiańskich była m.in. bariera jaką tworzyła południowa granica Pomorza - rzeka Noteć oraz fakt gromadzenia się ludności etnicznie kaszubskiej wzdłuż wybrzeża, osiedlającej się wzdłuż tzw. jednostronnej osi osiedleńczej.
Inaczej było na przykład jeśli chodzi o ludność polską, która osiedlała się obustronnie wzdłuż Wisły.

Granice **językowe** kaszubszczyzny zmieniały się i w ciągu ostatnich kilkuset lat jej zasięg się cofa na wschód i zmniejsza. Obecnie można je w przybliżeniu oddać wskazując następujące miejscowości: Gdańsk - Starą Kiszewę - Czersk - Chojnice - Człuchów - Miastko - Słupsk, przy czym są to miejscowości jeszcze wewnątrz kaszubszczyzny. Używanie kaszubskiego nie rozkłada się równomiernie na wszystkich terenach kaszubskich, np. w Puckiem lub rejonie Strzepcza mówią po kaszubsku właściwie wszyscy. Natomiast w aglomeracjach typu Gdańsk na ok 50 tys Kaszubów niewielu posługuje się tym językiem na codzień.

Podstawowe cechy języka kaszubskiego można pokrótce scharakteryzować następująco:

1.
Zastąpienie szeregu ciszącego (ś, ź, ć, dź) szeregiem syczącym (s, z, c, dz). Np. sedzec na zemi - pol. ‘siedzieć na ziemi’, cemno - pol. ‘ciemno’.

2.
Konsekwentne utrzymanie opozycji samogłoska jasna : samogłoska pochylona, które wymieniają się podobnie jak po polsku

Jãzëk kaszëbsczi je jãzëk zôpadnosłowiónsczi. Je to jãzëk pòmòrsczi. Stôł sã samòbëtny kòl XIVw. Prziczëna òddzeleniô sã kaszëbiznë òd jinszëch słowiónsczëch jãzëków bëła midzë jinszima grańca na rzéce Notecë jaka bëła pôłniową grańcą Pòmòrzô a téż fakt brzątwieniô sã lëdztwa etniczno kaszëbsczégò wzdłuż sztrądu Bôłtu, wnażającë sã wzdłuż tak zwóny jednostronny òsë wnożny. Jinaczej bëło na przëmiôr z lëdã pòlsczim, jaczi wnażôł sã dwùstronno wedle Wisłë.

Grańce **jãzëkòwé** kaszëbiznë mieniałë sã ë òb ostatné pôrãset lat ji zasyg zmiésził sã ë przësënął na óst. Terô je mòżno nacéchòwac je pòkôzëjącë nôslédné place: Gdunsk - Stôrą Kiszewã - Czersk - Chònice - Człochów - Miastkò - Stolpsk, przë czim są to môle bënë grańców kaszëbiznë. Ùżëwanié jãzëka kaszëbsczégò nie je taczé same w nëch wszëtczëch môlach, na przëmiôr kòl Pùcka abò Strzepcza bezmała kòżden gôdô pò kaszëbskù. Zato w aglomeracëjach jak Gdunsk na kòl 50 tës. Kaszëbów niewiele ùżiwô tegò jãzëka na codzéń.

Spòdlowé merczi kaszëbiznë je mòżno krótkò òpisac na nôslédny ôrt:

1.
Mióna rédżi cëszący (ś, ź, ć, dź) na régą sëczącą (s, z,

róg : rogu. Po kaszubsku wymiana to dotyczy wszystkich samogłosek. Np. brzôd:brzadu (pol. ‘owoc’), dim:dëmù (pol. ‘dym’), lud:lëdu (‘lud’), sniég:sniegù (‘śnieg’) , sztrąd:sztrãdu (pol. ‘brzeg’). Oprócz tego istnieje w języku opozycja samogłoski jasnej w bezokoliczniku i trybie rozkazującym do pochylonej we wszystkich pozostałych formach czasownika. Np. gadac - gôdóm - gôdô (pol. ‘mówić - mówię - mówi’).

Wymienne samogłoski ilustruje następująca tabela:

	Jasne	Ścieśnione
Ustne	a	ô
	o	ó
	ë	i/y, u
	e	é
Nosowe	ã	ą

3. Rozwój grupy *TorT* w grupę *TarT*. Np. warna, barda, warbel, starna, gard - por. pol. ‘wrona, broda, wróbel, strona, gród’.

4. Zmiękczenie samogłoski przed *ar*: cwiardi, czwiôrtk - pol. ‘twardy, czwartek’.

5. Rozwój sonantu *l* w *ôł/ol*. Np. stolp, tołmaczëc, wòłk, pòłt, kôłp, môłniô - pol. ‘słup, tłumaczyć, wilk, płot, łabądź, błyskawica’.

6. Częściowa denazalizacja psł. ę/ą w ë/i. Np.klëkac, przësëgac, jastrzib, cyc - pol. ‘klękać, przysięgać, jastrząb, ciąć’.

7. Przejście spółgłosek k’, g’ w cz, dż. Np. taczi dłëdżi dżibczi czij - por. pol. ‘taki długi gibki kij’

c, dz). Na przemiôr sedzec na zemi - pol. ‘siedzieć na ziemi’, cemno - pol. ‘ciemno’.

2.
Kònsekwentné ùtrzëmanié òpòzycëji samòzwãk widny : samòzwãk pòchilony, jaczé mieniają sã dosebno jak pò pòlskù róg : rogu. Pò kaszëbskù ta mióna doticzi wszëtczich samòzwãków. Np. brzôd:brzadu, dim:dëmù, lud:lëdu, sniég:sniegù, sztrąd:sztrãdu. Òkóm tegò je w jãzëkù òpòzycëjô samòzwãkù widnégò w nieòznacznikù ë rozkôzownikù do pòchilonégò we wszëtczich jinszëch fòrmach czasnika. Np. gadac - gôdóm - gôdô.

Mieniającé sã samòzwãczi pòkôzëje nôslédnô tôfla:

	Widné	Scesnioné
Gãbòwé:	a	ô
	o	ó
	ë	i/y, u
	e	é
Nosowé:	ã	ą

3.
Rozwij grëpë *TorT* w grëpã *TarT*. Np. warna, barda, warbel, starna, gard - por. pol. ‘wrona, broda, wróbel, strona, gród’.

4.
Zmitczenié samòzwãkù przed *ar* : cwiardi, czwiôrtk.

8. Labializacja samogłosek o, u, ó. Samogłoski te jeśli następują po spółgłoskach p, b, f, w, m, k, g, h, innych samogłoskach, bądź stoją na początku wyrazu, otrzymują przed sobą element labialny (głoskę *ł*) tzn. przekształcają się następująco:

o > łe w zapisie: ò

u > ły w zapisie: ù

ó > łu w zapisie bez zmian.

Np. òkò, mòwa, pòle, bùrza, nieùbëtny - pol. ‘oko, mowa, pole, burza, niebezpieczny’.

Jeśli
przed tą samogłoską była spółgłoska *w*, zanika ona. Np. wòda, wùja [łeda, łyja] - pol. ‘woda, wuj’.

9.
Inny rozwój jerów z czego wynika np. brak tzw. *e* ruchomego (pol. kotek, kotka, ke. kòtk, kòtka) oraz rozwój jeru w szwę *ë*, np. grzëmòt (por. pl. ‘grzmot’)

5.
Rozwij sonantu *l* w *ôł/ol*.
Np. stolp, tołmaczëc, wòłk, pòłt, kôłp, môłniô.

6.
Dzélowô denazalizacëjô psł. ę/ą w ë/i.
Np.klëkac, przësëgac,
jastrzib, cyc.

7.
Przeńcé spółzwãków k’, g’ w cz, dż. Np. taczi dłëdżi
dżibczi czij - por. pol. ‘taki długi gibki kij’

8.
Labializacëjô samozwãków o, u, ó. Ne samòzwãczi
jeżlë stoją pò spółzwãkach p, b, f, w, m, k, g, h,
jinszëch samòzwãkach, abò na zaczątkù słowa,
dostôwają przed se labialny element (zwãk *ł*)
tzn. mieniają sã na nôslédny ôrt:

o
> łe w pisënkù: ò

u
> ły w pisënkù: ù

ó
> łu w pisënkù bez mión.

Np.
òkò, mòwa, pòle, bùrza, nieùbëtny.

Jeżlë
przed nym samòzwãkã bél spółzwãk *w*,
nen znikô. Np. wòda, wùja [łeda, łyja].

9.
Jinszi rozwij jerów z czego wëchôdô np.

	niesyga tzw. *e* rësznégò (ke. kòtk, kòtka, por. pol. kotek, kotka) ë rozwij jeru we szwã *ë*, np. grzëmòt.